Zákon o povinném zdravotním, sociálním a důchodovém pojištění

Návrh zákona č. 27 podle seznamu zákonů Fóra lidu – prováděcí zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 27. 10. 2026

Postavení návrhu: Zákon provádí čl. 97 Občanské ústavy: každý výdělečně činný občan si platí zdravotní, sociální a důchodové pojištění, nejdéle do 65 let; pojištění zakládá právo na bezplatnou zdravotní péči, sociální zabezpečení a důchod; fondy jsou odděleny od ostatních rozpočtů. Výběr pojistného a správu fondů zajišťuje Veřejná služba finanční (zákon č. 19), rozhodování o dávkách a síť péče Veřejná služba správní (zákon č. 22). Vychází z autorovy Hlavy 1 (čl. 1, 21, 22, 34), Hlavy 2 (čl. 56), Hlavy 4 (čl. 85) a Východisek (bod 38) na forumlidu.cz/oipd. Schvalují jej občané v referendu.

NÁVRH

ZÁKON

ze dne …….. 20..

o povinném zdravotním, sociálním a důchodovém pojištění

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 – Předmět úpravy

Tento zákon upravuje podle Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“) povinné zdravotní, sociální a důchodové pojištění, pojistné, fondy pojištění a nároky z pojištění.

§ 2 – Zásady

(1) Pojištění je solidární: kdo vydělává, platí podle svého příjmu; kdo potřebuje, dostává podle zákona. Pojištění není daní; jeho výnos lze použít jen na plnění z pojištění (čl. 97 odst. 2 ústavy).

(2) Fondy zdravotního, sociálního a důchodového pojištění jsou odděleny od ostatních veřejných rozpočtů a navzájem; nelze z nich půjčovat ani je použít k jinému účelu.

(3) Dobrovolné soukromé pojištění a spoření nad rámec tohoto zákona je svobodné.

ČÁST DRUHÁ – POJIŠTĚNÍ A POJISTNÉ

§ 3 – Pojištěnci

(1) Pojištěncem je každý občan a každý cizinec s povoleným trvalým nebo dlouhodobým pobytem.

(2) Povinnost platit pojistné má každý výdělečně činný pojištěnec ode dne zahájení výdělečné činnosti do dne, kdy dovrší 65 let (čl. 97 odst. 1 ústavy). Kdo dovršil 65 let, pojistné neplatí, i když nadále vydělává.

(3) Za děti do zletilosti platí zdravotní pojištění rodiče, za osiřelé děti stát (čl. 97 odst. 1 ústavy). Za osoby, které pečují o dítě do 4 let nebo o osobu blízkou závislou na péči, za uchazeče o zaměstnání a za studenty do 26 let platí zdravotní pojištění stát ze státního rozpočtu.

§ 4 – Pojistné

(1) Pojistné se vypočte procentní sazbou z hrubého příjmu z výdělečné činnosti; u osoby samostatně výdělečně činné z jejího zisku.

(2) Pojistné platí pojištěnec ze svého příjmu (čl. 97 odst. 1 ústavy). Sazby pojistného schvalují občané v celostátním referendu na návrh Národní rady předložený Parlamentem; do jejich schválení platí úhrnné sazby podle dosavadních předpisů.

(3) Dosavadní pojistné placené zaměstnavatelem se ke dni stanovenému v referendu podle § 14 odst. 2 přičte k hrubé mzdě zaměstnance; zaměstnanec z ní platí celé pojistné, takže jeho čistý příjem se nesníží.

(4) Pojistné vybírá Veřejná služba finanční; zaměstnavatel je za zaměstnance jen srazí a odvede (čl. 66 odst. 5 ústavy).

(5) Za dítě platí rodiče zdravotní pojištění ve výši, kterou schválí občané spolu se sazbami podle odstavce 2; do jejího schválení je za ně hradí stát.

§ 5 – Účet pojištěnce

Každý pojištěnec má v databázi Veřejné služby finanční přístup ke svému účtu, kde vidí zaplacené pojistné, získanou dobu pojištění, předběžný výpočet důchodu a čerpanou zdravotní péči.

ČÁST TŘETÍ – ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

§ 6 – Nárok

(1) Pojištěnec má právo na bezplatnou zdravotní péči v rozsahu stanoveném seznamem hrazené péče (čl. 97 odst. 2 ústavy), a to u kteréhokoli poskytovatele, s nímž Veřejná služba správní uzavřela smlouvu.

(2) Seznam hrazené péče a léčiv vydává Národní rada nařízením (čl. 60 ústavy) na podkladě zveřejněného posudku odborné komise; občané jej mohou změnit v referendu (čl. 59 odst. 3 ústavy).

(3) Nikoho nelze nutit k léčbě, vyšetření ani očkování bez jeho informovaného souhlasu; u dítěte rozhodují rodiče. Odmítnutí péče nesmí být důvodem ke ztrátě nároku na jinou péči.

§ 7 – Poskytovatelé

(1) Veřejná služba správní uzavře smlouvu s každým poskytovatelem, který splňuje zveřejněné podmínky kvality a dostupnosti; ceny péče jsou pro všechny stejné.

(2) Poskytovatel nesmí za hrazenou péči vybírat žádný doplatek.

ČÁST ČTVRTÁ – SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

§ 8

(1) Ze sociálního pojištění náleží nemocenské při pracovní neschopnosti, peněžitá pomoc v mateřství a otcovství, ošetřovné a dávky při pracovním úrazu.

(2) Výši dávek a podmínky nároku stanoví dosavadní předpisy, dokud občané v referendu neschválí jiné.

(3) Pomoc v nezaviněné nouzi nezávislou na pojištění poskytují přednostně obce z fondů solidarity (čl. 117 ústavy); Veřejná služba správní přispívá obcím, které na ni nemají dostatek prostředků, a výši příspěvku stanoví státní rozpočet podle počtu obyvatel.

ČÁST PÁTÁ – DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ

§ 9 – Nárok na starobní důchod

(1) Nárok na starobní důchod má pojištěnec, který dovršil 65 let a získal dobu pojištění nejméně 25 let; kdo získal dobu kratší, má nárok na poměrnou část. Doba péče o dítě do 4 let a o osobu závislou na péči, studia do 26 let a evidence uchazeče o zaměstnání se započítává.

(2) Výše důchodu se skládá ze základní výměry stejné pro všechny a z procentní výměry podle zaplaceného pojistného. Výpočet stanoví dosavadní předpisy, dokud občané v referendu neschválí jiný.

(3) Důchody se každý rok zvyšují nejméně o růst cen; při nulové inflaci (čl. 99 ústavy) podle růstu průměrné mzdy.

(4) Na důchod nelze uvalit exekuci nad rámec nezabavitelné částky a nelze jej snížit za to, že důchodce pracuje.

§ 10 – Invalidní a pozůstalostní důchod

Nárok na invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí důchod se řídí dosavadními předpisy.

ČÁST ŠESTÁ – FONDY A ODPOVĚDNOST

§ 11 – Fondy

(1) Fond zdravotního pojištění, fond sociálního pojištění a fond důchodového pojištění spravuje Veřejná služba finanční (čl. 66 odst. 5 ústavy); každý fond má vlastní účet u České národní banky. Prostředky fondů lze ukládat jen na účty u České národní banky.

(2) Každý fond vytváří rezervu nejméně ve výši tříměsíčních výdajů.

(3) Ministr financí a ředitel Veřejné služby finanční osobně odpovídají za funkčnost a solventnost fondů (čl. 97 odst. 3 ústavy) a postupují podle § 8 zákona o veřejné službě finanční.

§ 12 – Rozhodování a přezkum

O nárocích z pojištění rozhoduje Veřejná služba správní; rozhodnutí podepisuje rozhodující zaměstnanec, který za ně osobně odpovídá (čl. 5 ústavy). Proti rozhodnutí lze podat žalobu ke krajskému soudu.

§ 13 – Otevřenost

Fondy každý měsíc zveřejňují příjmy a výdaje a každý rok pojistně-matematickou zprávu s výhledem na 30 let.

ČÁST SEDMÁ – PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 14 – Přechodná ustanovení

(1) Do dne účinnosti změn schválených v referendu podle odstavce 2 se pojistné vybírá, dávky a důchody přiznávají a vyplácejí a zdravotní péče hradí podle dosavadních předpisů (čl. 97 odst. 4 a čl. 125 odst. 1 ústavy). Jde zejména o tyto zákony:

- zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti,
- zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění,
- zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění,
- zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění,
- zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

Do té doby se § 3 odst. 2 a 3, § 4 odst. 2 až 5, § 7 odst. 2 a § 9 odst. 1 až 3 nepoužijí. Ostatní ustanovení, zejména § 2, § 5, § 6 odst. 3 a § 11 až 13, platí ode dne účinnosti tohoto zákona.

(2) Do 2 let od účinnosti ústavy předloží Parlament občanům k referendu návrh změn pojištění podle tohoto zákona (čl. 125 odst. 2 ústavy), zejména:

- sazby pojistného a převod podílu zaměstnavatele do hrubé mzdy,
- věk odchodu do důchodu a výpočet důchodu,
- platby za děti a za osoby, za které dnes platí stát.

Ke každé otázce zveřejní Veřejná služba finanční nejméně 60 dnů před hlasováním pojistně-matematický propočet dopadů na fondy na 30 let. Návrh, který by ohrozil solventnost fondů, nelze předložit (čl. 125 odst. 3 ústavy). O každé otázce se hlasuje samostatně.

(3) Do rozhodnutí občanů nelze zvyšovat sazby pojistného bez souhlasu občanů v referendu (čl. 125 odst. 4 ústavy).

(4) Prostředky a závazky zdravotních pojišťoven přecházejí do fondu zdravotního pojištění a jejich smlouvy s poskytovateli na Veřejnou službu správní do 2 let od účinnosti ústavy (čl. 124 ústavy); do té doby pojišťovny působí podle dosavadních předpisů.

(5) Prostředky na sociální a důchodové pojištění vedené ve státním rozpočtu se převedou do fondů podle § 11 do 1 roku od účinnosti tohoto zákona.

(6) Důchody přiznané podle dosavadních předpisů se vyplácejí dál a nesnižují se.

(7) Pojištěnci, kteří ke dni účinnosti změn podle odstavce 2 dovršili věk odchodu do důchodu stanovený v referendu a dosud nemají nárok na důchod podle dosavadních předpisů, mohou požádat o důchod podle § 9.

§ 15 – Zrušovací ustanovení

Zrušují se zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně, a zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ke dni přechodu podle § 14 odst. 4; ostatní předpisy o pojištění se použijí, nejsou-li v rozporu s tímto zákonem.

§ 16 – Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení výsledku referenda, jímž byl přijat.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Ve státě bez daní je pojištění jediným povinným příspěvkem občana. Proto musí být oddělené, průhledné a chráněné: co člověk zaplatí na zdraví a důchod, nesmí skončit na jiném účtu. Zákon zavádí jeden fond pro každý druh pojištění, osobní účet pojištěnce, důchod od 65 let a zákaz doplatků za hrazenou péči.

2. Vazba na OIPD a texty autora

- **Hlava 1 OIPD, poznámka k čl. 1:** výběr zdravotního, sociálního a důchodového pojištění místo finančních úřadů – § 4.
- **Hlava 1 OIPD, čl. 34:** věk výdělečně činných 18–65 let – § 3, 9.
- **Hlava 1 OIPD, čl. 21 a 22:** právo na pomoc ve zjevné nouzi, nejprve vlastními silami; dobrovolná solidarita podporována – § 8 odst. 3.
- **Hlava 2 OIPD, čl. 56 a Hlava 1, čl. 1:** zákaz vnucené zdravotní péče, rozhodování rodičů – § 6 odst. 3.
- **Východiska, bod 38:** příjmy zahrnují platby za pojištění – § 4, 11.

3. Doplnění a odchylky

Téma	Autor / ústava	Návrh	Důvod
Podíl zaměstnavatele	neuvedeno	pojistné platí zaměstnanec, dosavadní podíl zaměstnavatele se přičte k hrubé mzdě (§ 4)	Čl. 97 odst. 1: občan „si platí“; povinná platba za cizí pojištění by byla daní (čl. 96).
Přechod	neuvedeno	dosavadní pojistné a dávky platí do referenda, které se připraví do 2 let s pojistně-matematickým propočtem (§ 14)	Čl. 97 odst. 4 a čl. 125 ústavy; zdravotní péče a důchody nesmějí být přechodem ohroženy.
Kdo platí za nevýdělečné dospělé	neuvedeno	stát za pečující, uchazeče a studenty (§ 3 odst. 3)	Jinak by tyto osoby ztratily péči; čl. 97 ukládá placení jen výdělečně činným.
Důchodový věk	„nejdéle do 65 let“	důchod od 65 let (§ 9)	Dnešní zákon zvyšuje věk na 67 let; ústava placení ukončuje v 65.
Více zdravotních pojišťoven	neuvedeno	jeden fond (§ 11, 14)	Čl. 66 odst. 5 ústavy svěřuje fondy VSF.
Správa pojištění	VSSp (Hlava 4)	výběr a fondy VSF, rozhodování VSSp	Čl. 66 odst. 5 a 7 ústavy.

Upozornění: Odchod do důchodu v 65 letech a ukončení placení pojistného v 65 letech zvýší výdaje fondu důchodového pojištění oproti dnešnímu stavu. Bez daní musí deficit krýt sazby pojistného nebo emise ČNB pro veřejné rozpočty; doporučujeme, aby VSF předložila pojistně-matematický výpočet před referendem o tomto zákoně.

4. Soulad s ústavou a étosem

Zákon naplňuje čl. 5, 59, 66, 97, 99, 117 a 124 ústavy. Odpovídá étosu: nikdo nesmí být nucen k léčbě, pomoc začíná u rodiny a obce, peníze patří těm, kdo je zaplatili.

5. Dopady

Sloučení zdravotních pojišťoven sníží správní náklady. Dopad důchodu v 65 letech je popsán výše.

B. Zvláštní část

K § 1 a 2: Zásady solidarity a oddělení fondů.

K § 3 až 5: Pojištěnci, pojistné a účet pojištěnce.

K § 6 a 7: Zdravotní pojištění.

K § 8: Sociální pojištění a pomoc v nouzi.

K § 9 a 10: Důchody.

K § 11 až 13: Fondy, rozhodování a otevřenost.

K § 14 až 16: Přechodná ustanovení, zrušení a účinnost.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD), čl. 5, 59, 66, 97, 99, 117, 124 (forumlidu.cz/oipd/navrh-ustavy); Fórum lidu – OIPD: Hlava 1 (čl. 1, 21, 22, 34), Hlava 2 (čl. 56), Hlava 4 (čl. 85), Východiska (bod 38); seznam zákonů (č. 27); zákony č. 551/1991 Sb., 280/1992 Sb.